

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΗ ΣΥΛΛΑΒΗ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΗ ΣΥΛΛΑΒΗ:
<ul style="list-style-type: none"> • Τα φωνήεντα ο, ε 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα φωνήεντα η, ω
<ul style="list-style-type: none"> • Οι δίφθογγοι αι και οι εντελώς στο τέλος της λέξης. Εξαιρούνται και είναι οι δίφθογγοι αυτές μακρόχρονοι στο τέλος της ευκτικής, στο τέλος των επιρρημάτων και των επιφωνημάτων, π.χ. παύσαι → η δίφθογγος στο τέλος της λέξης, άρα είναι βραχύχρονη παύσαι: γ' ενικό ευκτικής → η δίφθογγος είναι μακρόχρονη 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι δίφθογγοι: αι, οι, ει, ου, αυ, ευ, υι, ηυ, α (καταχρηστική δίφθογγος)

ΔΙΧΡΟΝΑ ΦΩΝΗΗΝΤΑ λέγονται τα: **α, ι, υ** τα οποία θεωρούνται άλλοτε βραχύχρονα και άλλοτε μακρόχρονα με βάση συγκεκριμένους κανόνες οι οποίοι θα διδαχθούν στην πορεία των μαθημάτων.

1. Η προπαραλήγουσα παίρνει πάντα οξεία,
π.χ. **ἄ**νθρωπος, κίνδυνος
2. Η βραχύχρονη συλλαβή παίρνει πάντα οξεία,
π.χ. μέ**ρ**ος, χορ**ό**ς, κυνη**οί**
3. Στις πολυσύλλαβες λέξεις, όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη, η προπαραλήγουσα **δεν** τονίζεται. Τότε, ο τόνος κατεβαίνει στην παραλήγουσα και είναι πάντα οξεία,
π.χ. ἀνθρ**ώ**που, μελί**σση**ς
4. Στις πολυσύλλαβες λέξεις, όταν η λήγουσα είναι βραχύχρονη, ο τόνος ανεβαίνει όσο πιο ψηλά γίνεται (δηλαδή στην προπαραλήγουσα),
π.χ. **ἄ**νθρω**ο**ι, μέλι**σσαι**
5. Μακρόχρονη παραλήγουσα μπροστά από βραχύχρονη λήγουσα παίρνει πάντα περισπωμένη (ή: μακρό-βραχύ: περισπωμένη),
π.χ. χ**ῶ**ρος, κ**ῆ**πος

6. Μακρόχρονη παραλήγουσα μπροστά από μακρόχρονη λήγουσα παίρνει πάντα οξεία (ή: μακρό-μακρό: οξεία),
π.χ. θήκη, κώμη
7. Η κατάληξη **-α-** των ουδετέρων είναι **πάντα βραχύχρονη**,
π.χ. δῶρα, ταῦτα
8. Η γενική και δοτική ενικού και πληθυντικού των πτωτικών (των λέξεων δηλαδή που έχουν πτώσεις, π.χ. ουσιαστικά, επίθετα, αντωνυμίες μετοχές), όταν έχει μακρό φωνήεν και τονίζεται στη λήγουσα, παίρνει πάντα περισπωμένη,
π.χ. τῆς ὁδοῦ, τῆ ὁδοῦ, τῶν ὁδῶν, ταῖς ὁδοῖς (ενώ: μητρός, γενική ενικού με βραχύχρονη λήγουσα, άρα οξεία)
9. Η ονομαστική, αιτιατική και κλητική ενικού και πληθυντικού των πτωτικών, όταν τονίζεται στη λήγουσα (στους ασυναίρετους τύπους), παίρνει πάντα οξεία,
π.χ. ὁ ποιητής, τόν ποιητήν, τούς ποιητάς
10. Όλα τα πτωτικά τονίζονται σε όλες τις πτώσεις στη συλλαβή που τονίζεται η ονομαστική, εκτός αν δεν το επιτρέπει η λήγουσα (π.χ., αν η λήγουσα είναι μακρά ή λόγω ιδιαίτερων κανόνων ανάλογα με την κλίση).

Παρατήρηση: Κανόνες τονισμού υπάρχουν κι άλλοι, ανάλογα με την κλίση των ουσιαστικών, τη σύνθεση των ρημάτων και άλλες περιπτώσεις. Οι κανόνες αυτοί θα προστίθενται στο αντίστοιχο κεφάλαιο γραμματικής και στην αντίστοιχη τάξη που διδάσκονται τα ανάλογα κεφάλαια.

Ασκήσεις

1. Να τονίσετε τις παρακάτω λέξεις και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας με βάση τους παραπάνω κανόνες:
δευτερος, τειχος, βιαιως, ζωντες, κατεστρεψε, αρχη, ετυχε, κεκτησθαι, γλωσσαι, γλωσσαις, τελος, σωμα, σωματα, υπερβολην, νησων, κινδυνους, σεισμων, γενομενων, λευκων, γειτονες, καρπου.
2. Να τονίσετε τις παρακάτω κλίσεις με βάση τους κανόνες τονισμού:
- ὁ λιμός, τοῦ λιμου, τῷ λιμῷ, τόν λιμον, ὃ λιμε
 - ὁ λέων, τοῦ λεοντος, τῷ λεοντι, τόν λεοντα, ὃ λεον
 - οἱ λεοντες, τῶν λεοντων
 - ἡ τιμη, τῆς τιμης, τῇ τιμη, τήν τιμην, ὃ τιμη
 - αἱ τιμαι, τῶν τιμων, ταῖς τιμαις, τās τιμας, ὃ τιμαι

- τὸ δῶρον, τοῦ δῶρου, τῷ δῶρῳ, τὸ δῶρον, ᾧ δῶρον
- τὰ δῶρα, τῶν δῶρων, τοῖς δῶροις, τὰ δῶρα, ᾧ δῶρα
- οὗτος, τουτου, τουτῶ, τουτον, οὗτοι, τουτων, τουτοις, τουτους

Επιμέλεια:
Διονυσία Καρβελά

askisopolis